

que el nostre i el gascò; també obliguen a desconfiar d'una procedència pròpiament cèltica l'absència total en el grup goidèlic i el fet reconegut per Pokorny que el vocalisme d'aquest mot resta obscur per als celtòlegs; com que, en canvi, hi ha forta aportació illirovenètica en el Sud i l'Orient d'Itàlia, retenim l'origen indoeuropeu però quedant en dubte entre un element comú al complex sorotàptic i part del cèltic, i un element pre-cèltic pertot.

DERIV.: *Graval*; *gravalada*. +*Gravassada* pall. ('xàfec': *ha caigut una gravassada*, Tavascan, 1934, partint de gros ruixat de pedra i aigua mesclades). +*Gravatells* 'terra bona per a certa mena de vinya' en els Aspres (Terrats, 1960). *Gravenc*. *Graver*, ross. i cat. occid.: «el *grabé* de la Ribera» (apellatiu pre-topònim, St. Feliu d'Amunt, 1960); «piquen la tàpia (de fang) amb maçons i després hi afegeixen *grabé* fins que s'agermane» (Artesa de Ll., 1964); *gravera* 'pedrera de grava': «vora la carretera de Juneda hi ha unes *grabères* que en trauen *gràbe* (sorra)», Castelldans; La Granadella (1936); *graverat*. *Gravet*, nom de lloc força repetit en el Princ. (pron. més sovint *gərbét*): un és vora Manresa; també cales: prop de Lloret i el molt conegut de Llança: provinent d'un coll. *GRAVETUM. *Graveta*. *Gravilla* < cast. si és la de carreteres (cf. Moll, BDC XXIII, 19); en alt-arag., crec que no ho és, car allà vol dir 'clàpissa d'alta muntanya': «dicen el *Puzarruego*, a un lugar plano, pero hay una *grabíla rōya*», SJuan de Gistau (1965); +*gravillar* 'pedregam' ross. («a Cabanac, vora l'Aglí, tot són vinyes, mes hi ha *grabíla*», Calce, 1960); *gravillejar*. *Gravissó*. +*Gravó* val. quasi sinònim de *runa* (Casinos, 1962).² +*Gravolós* 'granellut': «és pedra *grabulòz*», cerd. (Urtx, 1935). +*Engravar-se* ant. 'desaiguar': «lo riu de Segura, qui passa per Oriola --- e *s'engrava* prop Guadamar», Eiximenis (*Regiment*, NCL., 24.19).

¹ Evolució semàntica paral·lela en basc: *le(a)r* 'grava, areny' (veg. en el meu estudi de *Fo. Li. Va.* XII, 1972, 169-82); però també «marais», sobretot en els dialectes basc-francesos. Copiós en la toponímia bearnesa: *Grabemale* marais en el cantó de Pau [1675], *La grave Noire* en el d'Arzacq, *Les Grabes*, mas en el terme d'Arrosès, i riuet afluent del Gabàs en el de Garlede, i com a apellatiu «la *grave* apearade de Malyfern», doc. de 1443, avui «marais deséché» en el terme de Billère: P-Raymond, *D. Top. des B-Pyr.* També en el Sud d'Itàlia hi ha un descabdellament paral·lel i portat encara més enllà: Abruzzi (*gravate* «materie sassose e ghiaiose portate dalle acque che scendono dei monti» (Finamore) i finalment a la península salentina s'arriba per aquest camí fins a «voragine»: els docs. del cartulari d'Ossau parlen més d'un cop d'animals engolits en les *grabes*. Cf. *engravar-se* infra. — ² «Este terreno tot és *enrúna* o *grabó*».

Gravable, *gravador*, *gravadura*, V. *gravar* *Graval*, *gravalada*, V. *grava* *Gravamen*, *gravar*, V. *greu* *Gravan* (peix), V. *llamàntol*

GRAVAR, 'traçar en una matèria dura una figura o inscripció', del fr. *graver* id., i aquest, probablement del fràncic *GRABAN (göt. *graban* 'cavar', a-al. antic *graban* 'cavar', 'gravar', neerl. *graven*, ags. *grafan* 'cavar', 'gravar', isl. ant. *grafa* 'cavar', b-al. ant. tardà *graf-isarn* 'ferro o estilet de gravar'). □ 1.^a doc.: 1568.

«E-m parec que dits mollos estaven *gravats* e senyals com ha peses de dos reals», doc. de 1568, d'Oliana (CaCandi, *MischCat.* II, 89); «*gravar*: caelare», Onofre Pou (*ThPu.*, 185); «avie *gravat* los cunys per fer moneda de (l)la Seu», SdUrg., 1585 (CaCandi, l. c. II, 82); i, en la mateixa data i lloc, «vingué en sa botig(u)a --- si li volie *gravar* tres canons» (CaCandi, l. c. II, 82), que no s'acclareix si vol dir *gravar*-hi alguna cosa (o 'fer-hi un galze', o 'perforar-los'). Modernament es troben sovint les accs. metafòriques: «*gravau* bé assò en vostre esperit» (Lacav.); «no us deman per a mi ni una memòria / mes ah! *gravau*-hi lo que jo hi volia: / el nom de nostra pàtria», Costa i Llobera (*Horacianes* XVI, v. 2f.).

La data relativament tardana i la pobresa en accepcions del nostre verb, més tardà [1588] i més pobre encara en castellà, són indicis que és pres del francès, on apareix *graver* amb el sentit de 'partir la clenxa' des del S. XII i ja n'hi ha algun exemple en el sentit de 'gravar' des de 1475, però segurament n'hi hagué més accepcions i exemples més antics, negligits pels lexicògrafs. Del francès va passar igualment al portuguès [fi S. XVI], i a l'oc. mod., mentre que l'italià es mantingué refractari a tal manlleu, i fidel als seus antics *intagliare*, *sculpere*, *incidere*, no estranys al nostre ús antic, on també es donà aquest valor a *deboixar*/*DIBUIXAR*. Per al francès hi ha hagut discrepància entre Gamillscheg (*EWFS*) i M.-L. (*REW.*, 3847) per una banda, que pensaven en una adaptació indirecta del gr. γράφω 'jo gravo', i els altres principals romanistes (incloent-hi el *REW.*), que admetien el germanisme. Per les raons que detallo en el *DCEC*, i especialment pel fet que partint del grec no s'explicaria el significat del francès antic, crec que tenen raó aquests; remeto a aquell detingut estudi (II, 761-2) per als detalls.

DERIV.: *Gravable*. +*Gravació* 'disc fonogràfic', 'acte d'impressionar-lo' neologisme poc recomanable en lloc d'*impressionament* o *gravadura*. *Gravable*. *Gravador*; *gravadura*; *gravat* 'adornat amb traços de cisell' (1609) i tots tres ja en *DTO*. 1647; *gravat de verola* («papulis notatus», Belv.); «serà una obra més *grabada* / que si tingués la verola» posava Pitarra en la presentació de les seves *Gatades y Singlots Poètics* (p. 3). *Engravar*, -ador, -ació; *desengravar*.

Gravar 'carregar d'una obligació', V. *greu* +*Gravassada*, V. *grava* *Gravat*, V. *gravar* +*Gravatells*, V. *grava* *Gravatori*, *grave*, V. *greu* *Gravenc*, *graver*, *gravera*, V. *grava* *Gravesa*, V. *greu* *Gravet*, *graveta*, V. *grava* *Gravetat*, V. *greu* *Gravia* men., té raó AlcM sobre l'origen; forces exemples en el *Folkl. Men.* de Camps Merc.: «sa *gravia* de capçal no hi aixugava --- sa dona no sols volia comandar sinó